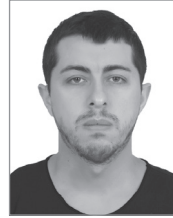

AB ve TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU

UNEMPLOYMENT ISSUE OF YOUTH IN EU AND TURKEY

Özyay ÖZPENÇE*

Burak SAYKAL**

ÖZ

İşsizlik, tüm dünyada lduğu gibi AB ülkelerinde ve Türkiye'de de ekonominin istikrarlı bir şekilde büyümesi ve kalkınabilmesi için son derece önem arz etmektedir. Özellikle genç işsiz olarak adlandırılan 15-24 yaş aralığında yer alan bireylerin istihdam dışı kalmaları ülkeleri bu hedeflemeleri yakalamada oldukça zorlamaktadır. Genç işsizliğin birden çok farklı nedeni olabilir. Bunlar arasında ekonomideki konjonktüre bağlı arz ve talepte meydana gelen dalgalanmalar, ülke ekonomisinin yapısal sorunları, eğitim sistemindeki aksaklıklar ve işgücü politikalarında uygulanan eksiklikler, tecrübe eksikliği ya da teknoloji kullanımındaki yetersizlikler en sık karşılaşılan nedenler arasında gösterilebilir. Bu çalışmada AB ülkeleri ve Türkiye'nin genç işsizlik sorununa karşı uygulamış oldukları politikalar incelenmiştir.

ABSTRACT

Unemployment is a highly critical issue in EU and Turkey as is the case in entire world with respect to a stable growth and development in economy. Having those individuals especially in the range of 15-24 years old staying out of employment, an age group called 'unemployed youth', challenges the countries in achieving their targets. There may be more than one different underlying reason for unemployed youth, a few may be named among the most frequent causes as; circumstantial fluctuations of supply and demand in economy, structural issues in relevant local economy, setbacks in educational system, failures in applications of labour policies, lack of experience, and incapability in utilising technology. This study examines the policies implemented by EU member countries and Turkey in order to cope with the issues of unemployed youth as well as

* Doç. Dr., Pamukkale Üni., İİBF, Maliye Bölümü, oozpençe@pau.edu.tr, ORC-ID: 0000-0003-1502-3240.

** YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri, Pamukkale Üni., İİBF, İktisat Bölümü, saykalburak@gmail.com, ORC-ID: 0000-0003-4501-7458.

Özpençe, Ö., Saykal, B. (Kasım 2020). AB ve Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu, *Vergi Raporu*, 254, (156-171).

Makale Türü: Araştırma Makalesi

M.G.T.: 10.09.2020 / **M.K.T.:** 23.10.2020

tir. Bunun yanında genç işsizliğin yıllar içerisindeki değişimi ve eğitim seviyelerine bağlı olarak ülkelerin uyguladıkları aktif ve pasif politikalar araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizlik, Türkiye, AB
Jel Sınıflandırması Kodları: E20, E24, J10

GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik istikrarı yakalayıp sürdürmesinde en önemli makroekonomik değişkenlerden birisi işsizliktir. Son zamanlarda işsizliğin tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye’de artış gösterdiği, buna bağlı olarak işsizlik türlerinden biri olan genç işsizliğin de arttığı gözlemlenmektedir. Genç işsizliğin artması ülkeleri ekonomik yönden farklı şekilde etkileyebilir lakin genç işsizliğin artması tüm ekonomilerde eksik istihdamın oluşmasına böylece de üretimin düşmesine neden olmaktadır. Bu yüzden genç işsizliğin önüne geçebilmek, istihdam seviyesini arttırıp üretimi yükseltmek ülkelerin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır.

İşsizlik; İstihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişiler¹ şeklinde tanımlanmaktadır.

Ülkelerin ekonomik olarak istikrarlı büyüme oranlarına sahip olması bunun yanında kalkınma hamlelerinde başarılı olabilmeleri için işsizlik oranlarının doğal işsizlik oranlarına² yakın seviyelerde olması gerekmektedir. Bunun yanında, sadece ekonomik büyüme işsizliğin azaltılmasında etkili değildir. Ekonomik büyüme sağla-

pursuing to study mutations in unemployed youth in years in addition to any active and passive policies implemented by above-mentioned countries according to the educational status of the former.

Keywords: Unemployed youth, Turkey, EU
Jel Classification Codes: E20, E24, J10

nırken istihdamı arttırıcı politikalar ve teknolojiyle birlikte verimliliği arttıracak ve ekonomik kırılganlıkların önüne geçecek politikaların da yürütülmesi ülkeler için hedefler doğrultusunda olmalıdır. Öte yandan yine bu hedeflere bağlı olarak işsizliğin içerisinde yer alan genç işsizliğin azaltılması ve istihdamın arttırılması da son derece önemlidir. Buna göre genç işsizlik; çalışma istek ve iktidarına sahip olmasına ve iş aramasına rağmen istihdam halinde olmayan ve bu durum kendi isteği dışında gerçekleşmiş 15-24 yaş aralığındaki gençler arasındaki işsizlik türü olarak tanımlanmaktadır.³

AB ve Türkiye’nin genç nüfus oranlarına bakıldığında Türkiye’nin genç nüfus oranı toplam nüfusun %15’ni oluştururken, AB ülkelerinde bu oran %10 seviyelerindedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’ e göre; Türkiye’de 2018 yılında toplam nüfus 83 milyona yaklaşırken genç nüfus sayısı 12 milyon 971 bin 396 olarak gerçekleşmiştir.⁴ Bu sayı AB ülkelerindeki genç nüfus sayısının yaklaşık dörtte birine denk gelmektedir. Özellikle Türkiye’de toplam nüfus içerisinde genç nüfusun payının yüksek olması ve bunun yanında genç nüfusun istihdamda gereği kadar yer alamaması genç işsizlik sorunun önemini Türkiye’de daha da artmasına neden olmaktadır.

¹ Türkiye İstatistik Kurumu. “Haber Bülteni 2019”. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30723>). Erişim tarihi: 16 Mayıs 2020.

² Kemal YILDIRIM ve diğerleri. *Makro Ekonomi, Seçkin Yayıncılık*, 2013, (11.baskı), S. 360.

³ Aslı Özen ATABEY ve Burcu Kılınç SAVRUL, “Genç İşsizliğin Sorunun Avrupa Birliği ve Türkiye’de Etkileri”, *Social Sciences Studies Journal*. Sayı 50. 2019, s. 6762.

⁴ Türkiye İstatistik Kurumu. *Haber Bülteni 2020*. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33789>). Erişim tarihi: 11 Ağustos 2020.

Son zamanlarda hem AB ülkelerinde hem de Türkiye’de genç bireylerin iş piyasasında iş bulmaları giderek zor hale gelmektedir. Yaşanan ekonomik dalgalanmalar, genç bireylerin eğitim hayatlarından sonra zaman kaybetmeden iş piyasasında istihdam edilmelerini kısıtlamaktadır. Bunun yanında, genç bireylerin iş tecrübelerinin olmaması, iş hayatlarına başlamalarına rağmen daha yüksek ücret ve daha kaliteli bir iş için sürekli olarak yeni bir iş aramaları ve bunun işverenler için ek maliyet oluşturmaları genç işsizliğin artmasına neden olmaktadır.⁵ Ayrıca, genç bireylerin iş gücü piyasalarını tam olarak tanımamaları ve eğitim sistemiyle iş gücü piyasaları arasında etkin bir bağın oluşmaması gibi nedenlerden dolayı da genç işsizlik oranlarının yükselmesi söz konusudur.

1-KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1- Genç İşsizlik Kavramı

Genel olarak ‘Gençlik’ kavramı ülkelerin sahip olduğu farklı kültürel özelliklere siyasi ve etnik yapılarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ancak pek çok gelişmiş ülke ve uluslararası kuruluşlar gençlik kavramını 15-24 yaş aralığı olarak ifade etmektedirler⁶. Yine Türkiye’de de ‘Genç’ kavramı 15-24 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir.

Daha önce de açıklanmış olduğu üzere işsizlik tanımının çok farklı çeşitleri mevcuttur. Benzer bir şekilde genç işsizlik tanımı için; Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler ve

benzeri kuruluşlar 15-24 yaş arasındaki kişileri genç olarak tanımlamıştır.⁷

Genç işsizliğin nedenleri arasında ekonomideki konjonktüre bağlı arz ve talepte meydana gelen dalgalanmalar, ülke ekonomisinin yapısal sorunları, eğitim sistemindeki aksaklıklar ve işgücü politikalarında uygulanan eksiklikler, tecrübe eksikliği ya da teknoloji kullanımındaki yetersizler gösterilmektedir⁸. Gençlerin iş gücü piyasasında istihdam edilmelerine rağmen daha iyi iş fırsatlarını kovalamaları da genç işsizliğin artmasına neden olmaktadır⁹.

İşsizlik sorunu, bireyler üzerinde hem psikolojik hem de sosyal sorunların artmasına neden olmaktadır. Özellikle genç bireylerin işsiz kalmaları onların hayatlarının en verimli zamanlarında istihdam dışı olmaları nedeniyle ülke ekonomilerini makro ve mikro düzeyde olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında, genç işsizliğin artması onların sosyal hayattan uzaklaşmasına, kötü alışkanlıklara yönelmesine, kendilerine güvenin azalmasına neden olabilmektedir. Böyle bakıldığında genç işsizliğin yükselmesi sadece gençler değil aynı zamanda tüm toplum üzerinde olumsuz bir etki yaratacağı sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla genç işsizliği azaltacak politikalar, yalnızca genç insanın yaşamı için gerekli maddi koşulları elde etmesini önlemekle kalmaz, onun sosyokültürel dünyasını da derinden etkiler.¹⁰

Bundan dolayıdır ki, genç işsizliği azaltacak politikalar yürütmek, toplumsal faydayı arttır-

⁵ Han DIETRICH ve Joachim MÖLLER. “Youth unemployment in Europe – business cycle and institutional effects”. International Economics and Economic Policy, Sayı 1. 2016, s.7.

⁶ Naci GÜNDOĞAN. “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları.” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. Sayı 01. 1999, s.65.

⁷ Hacı Yunus TAŞ ve Merve BİLEN. “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri”. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. Sayı 6. 2014, s.53.

⁸ Hicran ÇOBAN. *Genç İşsizliği Sorunu: Türkiye-AB Karşılaştırması*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın 2017. S.28.

⁹ Dennis GÖRLİCH ve diğerleri. “Youth unemployment in Europe and the world: Causes, consequences and solutions”. Kiel Policy Brief. Sayı 50. 2013, s.4

¹⁰ Naci GÜNDOĞAN, a.g.m. s.70.

manın yanında ülkelerin ekonomik olarak sürdürülebilir büyümesine ve kalkınmasına yardımcı olmaktadır. Bu yüzden işsizliği azaltacak politikalar oldukça önemlidir. Buna ek olarak genç işsizliğin azaltılmasında başarılı olabilmek için ülkelerin sahip oldukları ekonomik altyapıların da güçlülüğü bir hayli önem arz etmektedir. Özellikle genç işsizliği azaltmak için uygulanan devlet politikaları, ülkelerin ekonomik olarak sağlam bir altyapıya sahip olmaması halinde uzun dönemde ekonomik kırılganlıkların daha da artmasına neden olabilir. Şöyle ki; devletler, genişletici bir maliye politikası uygulayarak kamu harcamalarını arttırıp ekonomide toplam talebi yükseltilmesiyle işsizliğin önüne geçmeyi hedefleyebilirler. Ancak toplam talebi yükseltmek için artan kamu harcamalarının kamu gelirlerini aşması ya da kamu harcamalarının borçla finanse edilmesi durumunda uzun dönemde bütçe açıklarının oluşmasına sebep olur. Dolayısıyla böyle bir durum sağlam bir ekonomik alt yapıya sahip olmayan ülkeler için uzun dönemde ekonomik kırılganlıkları arttıracaktır. Bu durum ülkelerin ekonomik yapısına ve ekonomide özel sektörün büyüklüğüne bağlı olarak da yakından ilgilidir.¹¹

Dünya nüfusunun yaklaşık %25'ini 15 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Fakat bu oranın içerisindeki genç işsizlik oranı yaklaşık %40 seviyelerindedir.¹² Dünyanın giderek küreselleşmesiyle birlikte ülkeler için ortak bir sorun olarak görünen genç işsizlik için uluslararası düzeyde bazı ortak politikalar yürütölmeye başlanmıştır. Bu kapsamda; Türkiye'nin de gönüllü üyesi ol-

duğu ve 2001 yılında Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Bankası himayesinde kurulan Gençlik İstihdam Ağı (Youth Employment Network) büyük öneme sahiptir.¹³ Bunun yanında da Avrupa Birliği tarafından Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS)'de yine genç işsizliği azaltıp, istihdamı arttırmaya yönelik politikalar uygulamaya hedeflemiştir. Her iki politikadaki amaç; eğitim ve öğretimin önemini vurgulayıp gençlerin daha iyi iş imkanlarına sahip olmasıdır. Buradaki amaç gençlerin istihdam edilebilirliği yükseltmek, gençler arasında fırsat eşitliği sağlamak, girişimciliği arttırmak ve istihdam alanlarını genişletip genç işsizliğin önüne geçmektir.

Ekonomide meydana gelen olumsuz dalgalanmalara bağlı olarak genç ve yetişkin bireylerin bu olumsuzluklardan etkilenmeleri birbirinden farklı olabilmektedir. 2008 yılında meydana gelen küresel kriz sonucunda genç işsizlik oranları ortalama %20 artarken, yetişkin bireylerde bu oran %6 düzeylerindedir¹⁴. Yine bu duruma örnek olarak, gençlerin, yetişkin bireylere göre ekonominin durgunluk dönemlerinde daha fazla işsizlik sorunuyla karşılaştıklarının ancak ekonominin iyileşme dönemlerinde yetişkin bireylere göre daha fazla iş fırsatı bulma imkanlarına sahip oldukları sonucuna varılabilir.¹⁵

Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus sayısıyladğer Avrupa ülkeleri karşılaştırıldığında Türkiye'nin demografik fırsat penceresinde olduğu söylenebilir. Bundan dolayı, genç nüfusa karşı uygulanacak yeni istihdam politikaları, eğitim ve öğretimdeki yapısal reformların gerçekleştir-

¹¹ Mehmet BÖLÜKBAŞ. "Kamu Büyüklüğü İşsizliğin ve Genç İşsizliğin Nedeni Midir? Türkiye Örneği". Aydın İktisat Fakültesi Dergisi. Sayı 2. 2019. s.3.

¹² Mehtap AKGÜN. *Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu ve Bu Sorunun Çözümüne Yönelik İstihdam Politikaları*. T.C. Maltepe Üniversitesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul 2019. s.13.

¹³ Ahmet Utku ERDAYI. "Dünyada Genç İşsizliği Sorunun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye". Çalışma ve Toplum. Sayı 22. 2009. s.141.

¹⁴ Marco CALİENDO ve Ricarda SCHMİDL. "Youth Unemployment and Active Labor Market Policies in Europe". IZA Journal of Policy. Sayı 5. 2016. s.2.

¹⁵ Hacı Yunus TAŞ ve Merve BİLEN. a.g.m. s.54.

rilmesi önümüzdeki dönemlerde Türkiye adına işsizliğin azalmasının yanında sosyo-kültürel ve ekonomik olarak (büyüme ve kalkınma) bir avantaj sağlayabilir. Buna ek olarak Türkiye'nin genç nüfus hızının giderek azalmaya başladığı da unutulmamalıdır.

2- TÜRKİYE'DE VE AVRUPA BİRLİĞİNDE GENÇ İŞSİZLİK SÜRECİ

Dünya nüfusunun büyük bir kısmını 15-64 yaş aralığındaki bireyler oluşturmakta ve bu oran %65 olarak gösterilmektedir.¹⁶ Yine Türkiye'de toplam nüfusun içerisinde genç nüfus oranı (15-24 yaş aralığı) %15.8 olarak belirtilmektedir.¹⁷ (Çalışma çağında olup toplam nüfus içerisindeki payın bu kadar yüksek olması genç işsizlik sorununun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de ve AB'de genç işsizlik sorunu için 1990'lı yılların başlarından itibaren çeşitli önlemler alınmaya başlanmıştır. Bu bağlamda AB ülkeleri ilk olarak 1992 yılında Maastricht Anlaşması'nı uygulamışlardır. Bu anlaşmaya göre öncelikli amaç; genç işsizliği önlemek ve istihdam arttırıcı politikalara önem vermek olarak belirlenmiştir. Bunun yanında yaşam standartlarının yükseltilmesi ve üye ülkeler arasında hem ekonomik hem de sosyal faaliyetlerin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

1993 yılında AB'de gerçek anlamda işsizliği azaltan, bunun yanı sıra birlik içindeki etkileşimi arttıran, eğitim politikaların geliştiren mesleki eğitimi yaygınlaşmasına olanak sağlamasını amaçlayan Beyaz Kitap yayınlanmıştır. 'Büyüme,

Rekabet ve İstihdam' isimli Beyaz Kitap istihdam konusunda AB ülkeleri arasında uygulanabilecek olan politikalar için ana kaynak olarak görülmektedir.¹⁸

1994 yılında Beyaz Kitap'ın ana kaynak oluşturduğu ESSEN stratejisinde, istihdamın artırılması, işgücü piyasalarının etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi, genç işsizliğin azaltılması, kadın iş gücü piyasalarında daha etkin hale gelmesinin gerekliliği dile getirilmiştir.

AB'de daha önce açıklanan Avrupa İstihdam Stratejisi'nin temel noktası 1997 yılında kabul edilen ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması olarak görülmektedir. Amsterdam Antlaşmasına göre; İstihdam politikasının ortak bir Avrupa görevi olduğu ilk kez açıklanmıştır.¹⁹

1997 yılında Lüksemburg İstihdam Zirvesi gerçekleşmiştir. Yine burada Amsterdam Antlaşmasında alınan kararlara ek olarak Avrupa İstihdam Stratejisi'nin başlamasına olanak sağlamıştır.²⁰ Daha önce açıklandığı üzere AİS' deki temel amaç, AB'deki üye ülkelerin işsizlikle mücadelede ortak hedefler belirleyip bu hedefler doğrultusunda hareket etmesidir (İstihdam edilebilirlik, girişimcilik, uyarlanabilirlik ve fırsat eşitliği). Buna göre; istihdam edilebilirlikle, üye ülkelerde gençlerin eğitimle beraber mesleki becerilerini arttırmak amaçlanmıştır. Böylece hem kısa dönemde hem uzun dönemde özellikle genç işsizliğin azaltılması hedeflenmiştir.

Girişimcilik hedefi doğrultusunda; ekonominin istenilen düzeye ulaşması ve genç işsizliğin

¹⁶ United Nations Population Funds. "World Population Dashboard". (<https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard>). Erişim tarihi: 07. Ağustos 2020.

¹⁷ Türkiye İstatistik Kurumu. "Haber Bülteni". (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30723>). Erişim tarihi: 11 Ağustos. 2020.

¹⁸ Burçin Yılmaz ESER ve Harun TERZİ. "Türkiye'de İşsizlik Sorunu ve Avrupa İstihdam Stratejisi". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Kayseri. Sayı 30. 2008 s.238.

¹⁹ Burçin ESER ve Harun TERZİ. a.g.m. s.238.

²⁰ Seyhan TAŞ ve Gülferah BOZKAYA. "Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Uygulanan İstihdam Politikaları". Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi. Sayı 1. 2012. s.155.

azaltılmasına yönelik olarak genç yatırımcılara birtakım kolaylıklar sağlanması ve bu kesimin girişimciliğe yönltilmesi sonucu piyasaların canlanarak üretimin arttırılması amaçlanmıştır.

Uyarlanabilirlik ile; işveren ve çalışanların piyasada yeni oluşan modellere uyum sağlaması amaçlanmıştır. Covid-19 virüsünün tüm dünyayı etkilemesine bağlı olarak; farklı sektörlerde çalışanların işlerini evlerinden gerçekleştirilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Bu sektörde çalışan bireylerin evden çalışmaya başlamasıyla, işlerin iş ortamının dışında da yapılabilirliği gözlenmiş, bu durum birçok işveren için yeni bir istihdam yapısının oluşmasına imkân sağlamıştır.

Fırsat eşitliği ile; kadınların işgücü piyasasında karşılaştıkları zorlukların azaltılması ve kadın istihdam oranının arttırılması amaçlanmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınlar erkeklere oranla iş gücü piyasasında daha az yer almaları sonucu ortaya çıkan fırsat eşitsizliğinin giderilmesi ve kadınların da erkekler gibi işgücü piyasasında kolaylıkla iş bulmaları amaçlanmıştır.

2000 yılı mart ayında toplanan Lizbon Zirvesi Avrupa Sosyal Modeli modernizasyona ve işleyen bir refah devletinin oluşturulmasına dikkat çekmektedir.²¹ Yine 2005 yılında Brüksel Avrupa Konseyinde, teknolojik ilerlemenin sağlanması, AR-GE çalışmalarına öncelik verilmesi böylece büyümenin ve kalkınmanın sağlanmasıyla birlikte, özellikle genç işsizliğin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Son olarak 2010 yılında açıklanan Avrupa 2020 stratejisinde, AİS'ne bağlı olarak 2020 yılına kadar gerçekleştirilmesi gereken hedefler açıklanmıştır. Yine buradaki asıl hedefler arasında eğitim sisteminin geliştirilerek

tüm Avrupa ülkelerinde yüksek eğitim kalitesine ulaşılması, bununla birlikte genç bireylerin iş piyasasındaki entegrasyonun sağlanması amaçlanmıştır.²²

İşsizlik sorunu tüm ülkeler için çözülmesi gereken en önemli sorunlardan bir tanesidir. Her ülkenin kendine has yapısı itibarıyla işsizlik sorununa özellikle de genç işsizlik sorununa karşı uyguladıkları politikalar değişebilmektedir. İşsizlik sorununa karşı başarılı olunabilmesi için ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, ekonominin kırılganlığının azaltılması ve ekonomik altyapısının sağlamlığı, eğitim sisteminin güçlülüğü en önemli etkenler olarak gösterilmektedir. Bu yüzden gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye de diğer AB ülkeleri gibi genç işsizlik sorununa karşı birtakım önlemler almış ve genç işsizliğin azaltılmasını hedeflemiştir.

Türkiye' de işsizlik sorununa karşı genellikle aktif ve pasif politikalar uygulanmaktadır. Aktif politikalar arasında; istihdam artırıcı sübvansiyonlar, kendi işini kuranlara yardım programları, mesleki eğitim programları, girişimcilere sağlanan yardımlar ve gençlere yönelik programlar yer almaktadır.²³ Pasif politikalar ise; gelişmiş ülkelerde daha çok uygulanan ve sigorta yardımı şeklindeki bu politikalar, işsizliği önlemekten çok işsizliğin neden olduğu bireysel ve toplumsal olumsuzlukları gidermeye yöneliktir.²⁴ Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'de de genç işsizlik sorunu için çoğunlukla aktif politikalar uygulanmakta ve bu aktif istihdam politikası Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile yürütülmektedir. İŞKUR öncelikle uluslararası kuruluşlar ve Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı

²¹ Seyhan TAŞ ve Gülferah BOZKAYA. a.g.m. s.156.

²² Jacqueline O'REILLY ve diğerleri. "Five Characteristic of Youth Unemployment in Europe: Flexibility, Education, Migration, Family Legacies and EU Policy". SAGE Open. Sayı 1. 2015. s.9.

²³ Hicran ÇOBAN. a.g.m. s.70.

²⁴ Noyan AYDIN. Türkiye'de İşsizlik Olgusu ve Çözümüne İlişkin Politikaların Etkinliği. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış doktora tezi) İstanbul 2012. s.52.

projeleriyle birlikte projeler yürütmektedir.²⁵ Bu projenin amacı; AİS'e teknik altyapı sağlanmasında yardımcı olmak ve böylece istihdam politikalarının geliştirilmesini ve planlanmasını sağlayarak kurumun kapasite gücünü arttırmaktır.²⁶ Bu kapsamda son yıllarda genç istihdamı arttırmak üzere birtakım projeler yürütülmektedir. Bu projelerden bazıları;

- Sektörler arası iş birliğine dayalı İstihdamı geliştirme ve girişimciliği destekleme
- Aktif istihdam tedbirleri projesi
- Gençlerin istihdamı desteklenmesi projesi'dir.

2.1- Türkiye'de ve AB Ülkelerindeki Genç İşsizlik Oranları

Türkiye'de ve AB'de (28 ülke) toplam nüfus içerisinde genç işsizlik oranları Şekil 1'de gösterilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde 2006-2019 yılları arasında AB ülkelerinde işsizlik oranları %15 ile %24 arasında dalgalandığı görülmektedir. Yine 2006-2019 yıllarında Türkiye'deki genç işsizlik oranlarına bakıldığında bu dalgalanma %13 ile %26 arasında seyretmektedir. 2012 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'deki genç işsizlik oranı AB'nin neredeyse yarısı kadardır ancak bu yıldan sonra genç işsizlik oranlarının hızlı bir şekilde yüksel-

diği görülmektedir. 2019 yılının son çeyreğine bakıldığında ise 2012 yılının aksine AB'de genç işsizlik oranları azalırken Türkiye'de bu oranın neredeyse iki katına çıktığı gözlenmektedir. 2019 yılında 28 AB ülkesinde 3 milyon 195 bin 15-24 yaş aralığında genç işsiz olduğu kaydedilmiştir.²⁷ Aynı yıl Türkiye'de gerçekleşen genç işsiz sayısı 4 milyon 228 bin kişi olarak gerçekleşmiştir.

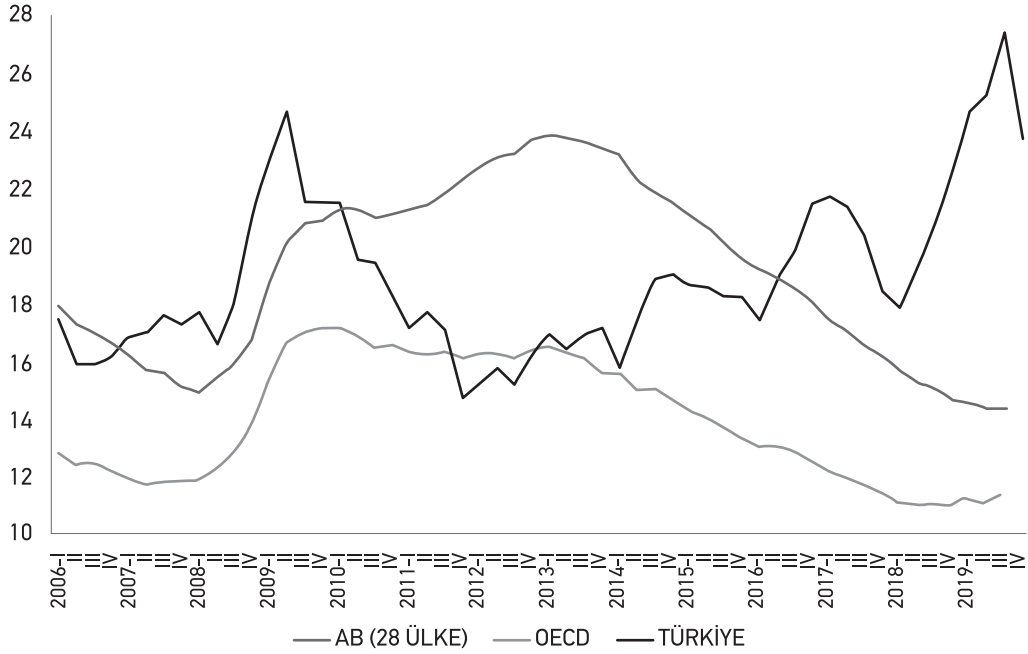
Türkiye açısından bakıldığında 2012 yılından sonra yaşanan olumsuzluklar genç işsizlik oranının artmasına neden olarak gösterilebilir. 2010'lu yıllarla birlikte ülkenin sahip olduğu ekonomik kırılganlıkların giderek kötüleşmesi bunun yanında neredeyse her yıl seçimlerin olması, terör sorunu, darbe girişimi, artan mülteci sorunu gibi ülke ekonomisini doğrudan etkileyen olayların ardı ardına yaşanması ekonominin giderek daha kötü bir hal almasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu dönemden sonra ekonomik kırılganlıklar artmıştır. Bunun yanında ithal ikameciliğe dayalı bir üretim sistemine sahip olunması ve sermaye hareketlerindeki ani dalgalanmalar döviz kuru oynaklığını arttırmıştır. Artan döviz kuru oynaklığı bu dönemde büyüme üzerinde olumsuz olarak etki yaratmış, bunun sonucunda da üretimdeki verim düşerken işsizlik sorunu giderek önem kazanmaya başlamıştır.

²⁵ Aslı Özen ATABEY ve Burcu Kılıncı SAVRUL. a.g.m. s.6765.

²⁶ Burçin ESER ve Harun TERZİ. a.g.m. s.238.

²⁷ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dış İlişkiler Müdürlüğü. "Dış ilişkiler e-bülten 2020". (https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/16027/yurtdisi_ebulten_sayi22.pdf) Erişim tarihi: 19 Mayıs 2020.

Şekil 1: Türkiye ve AB'de Genç İşsizlik Oranları

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı (https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/05/Ekonomi_Sunumu-1.pdf)

OECD verileri incelenerek hazırlanan tablo1'de 2006-2019 yılları arasında AB (28 ülke) ve Türkiye'deki genç işsizlik oranları detaylı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo 1'e göre; AB ülkelerinde en yüksek genç işsizlik oranları Yunanistan'da görülmektedir. Yunanistan'da 2012, 2013, 2014 yılları incelendiği zaman işsizlik oranlarının %50 seviyelerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Buradan her iki gençten birinin işsiz olduğu sonucuna varılmaktadır. Buna karşılık Yunanistan'da çok yüksek seviyelerde seyreden genç işsizlik oranlarını makul seviyelere indirmek için uygulanan politikaların son zamanlarda etkili olduğu söylenebilir. 2019 yılı genç işsizlik oranları %35,23 olarak gerçekleşmiştir.

Yunanistan'ın ardından genç işsizlik oranının en yüksek olduğu ülke İspanya'dır. Özellikle 2008 krizinin etkileri sonucu olumsuz etkilenen ülkede

bu yıldan sonra genç işsizlik oranları artmaya başlamıştır. 2006 yılında %17 olarak gerçekleşen genç işsizlik oranı 2014 yılında %53.20 seviyelerine ulaşarak rekor kırmıştır. Özellikle bu yıldan sonra uygulanan sıkı politikalar sonucu 2019 yılında genç işsizlik oranı 32.58 seviyesine gerilemiştir.

AB ülkeleri arasında genç işsizliğin en az olduğu ülke Almanya'dır. Almanya'da 2019 yılında genç işsizlik oranı %5.78 olarak gerçekleşmiştir.

Almanya'nın genç istihdamında başarılı olmasının nedeni olarak çıraklık veya ikili eğitim sistemi gösterilebilir.²⁸ İkili eğitim sistemde öğrencilerin okulda aldıkları teorik bilgilerle iş piyasasındaki pratik bilgilerin harmanlanması amaçlanmaktadır. Böylece bireylerin öğrencilik hayatlarından sonra vakit kaybetmeden iş piyasasında tecrübe kazanmış olarak başlamaları hedeflenmektedir.

²⁸ Aslı Özen ATABEY ve Burcu Kılınç SAVRUL. a.g.m. s.6767.

Tablo 1: Türkiye ve AB’de seçilmiş Ülkelerde Genç İşsizlik oranları (2011-2019)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
OECD Toplam	16.33	16.92	16.32	15.13	13.92	12.97	11.94	11.10	11.70
AB (28ülke)	21.23	21.73	23.75	23.70	20.40	18.73	16.88	15.22	14.35
Almanya	8.53	8.05	7.8	7.75	7.25	7.05	6.78	6.20	5.78
Estonya	22,38	20,80	18,75	14,97	13,20	13,47	12,15	11,85	10,85
Polonya	25,77	26,5	27,27	23,85	20,75	17,63	14,80	11,78	9,88
İsveç	22,75	23,60	23,52	22,88	20,32	18,82	17,88	17,40	20,13
Belçika	18,68	19,68	23,65	23,30	22,10	20,13	19,30	15,85	14,28
İngiltere	21,25	21,20	20,65	16,95	14,63	13,00	12,07	11,30	11,13
Yunanistan	44,70	55,30	58,45	52,42	49,80	47,35	45,58	38,88	35,23
Fransa	21,98	23,63	24,05	24,23	24,68	24,45	22,13	20,75	19,60
İtalya	29,07	35,30	40,00	42,67	40,33	37,75	34,75	32,17	29,18
İspanya	49,23	52,88	55,48	53,20	48,35	44,45	38,67	34,38	32,58
Hollanda	10,00	11,72	13,20	12,75	11,25	10,82	8,85	7,15	6,75
Türkiye	16,70	15,70	16,95	17,82	18,52	19,48	20,50	23,13	25,20

Kaynak: OECD (<https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>)

Almanya’dan sonra genç işsizlik oranlarının en düşük olduğu ülke Hollanda’dır. Hollanda’nın 2011 yılında %10’ken bu oran 2019 yılında %6.75 olarak gerçekleşmiştir. Hollanda’nın genç işsizlik oranlarında bu kadar başarılı olmasının nedeni; eğitimde fırsat eşitliğini sağlamış olması bunun yanı sıra yine Almanya’daki gibi ikili sistemin başarılı bir şekilde uygulanmış olması gösterilmektedir. Almanya ve Hollanda’ dan sonra en düşük genç işsizlik oranları Kuzey Avrupa ülkelerinde olduğu görülmektedir. Özellikle 2011 yılından sonra genç işsizlik oranlarının bir hayli düştüğü gözlemlenmektedir. Bu oran, Estonya’da 2011 yılında 22,30’ken 2019 yılında 10.85’e gerilediği görülmektedir. Polonya’da 2011 yılında genç işsizlik oranları 22.77’yken 2019 yılında 9.88 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye diğer Avrupa ülkelerine nazaran genç nüfus açısından çok daha avantajlı bir ülke olmasına rağmen, bu nüfusun tamamını istihdam edememektedir. Bundan dolayı da işsizlik içe-

risinde genç işsizlik oranı yüksektir. Türkiye’de resmi verilere göre yüksek olan genç işsizlik 2011 yılında %16.70 iken 2012 yılında bu oran % 15.70 olarak gerçekleşmiştir. Küresel krizin genç işsizlik rakamlarının yükselmesinde etkili olduğu bu dönemden sonra Türkiye, 28 AB ülkesinin ortalamasından yine daha yüksek genç işsizlik rakamlarına sahip olmaya devam etmiştir. 2012 yılı itibarıyla Türkiye’nin ekonomik kırılganlıklarının artmasına bağlı olarak genç işsizlik rakamları bu yıldan itibaren artış göstermiştir. 2019 yılı itibarıyla genç işsizlik oranları %25,20 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran AB (28 ülke) ülkelerinin ortalamalarının neredeyse iki katıyken, OECD ülkelerinin oranının iki katından bile fazladır.

2.2- Eğitim Durumlarına Göre Genç İşsizlik

Ülkelerin sahip oldukları ekonomik özellikler birbirinden farklı olsa da işsizliğin genel nedeni olarak eğitim sistemlerindeki yetersizlikler gösterilmektedir. Ülkelerin ekonomik büyümeyi

ve kalkınmayı sağlaması için, sahip oldukları iş gücü kalitesinin artması bu hedefleri gerçekleştirmede ülkelere avantaj sağlamaktadır. İş gücü kalitesinin artmasını ve genç işsizliğin azalmasını sağlayan en önemli faktör ise eğitimidir. Ekonomik büyümenin en temel göstergelerinden biri olan eğitim, işgücü piyasasındaki verimlilik artışına dolayısıyla çıktı düzeyinin artmasına, kişi başına milli gelirin yükselmesine, gelir adaletsizliğinin önüne geçilmesine, mikro anlamda bireylerin refahının artmasına makro anlamda toplum değerlerinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, kişi başına milli gelirin artması genç işsizliğin düşürülmesinde tek başına yeterli olmamaktadır. Eğitim sisteminin sahip olduğu nitelik ve nicelik de son derece önemlidir. Eğitim, genç bireylerin öğrenim hayatları süresince mesleki yönde eğitim görmeleriyle birlikte bilgi, beceri ve kabiliyetlerinin artmasını sağlayarak nitelikli genç bireylerin yetişmesine yardımcı olacak ve dolayısıyla iş gücü piyasasında iş bulmalarını kolaylaştırmaktadır.²⁹

Sonuç olarak; yeterli bilgi, beceri ve tecrübeye sahip genç bireylerin yetişmesi o toplumun büyümesine ve kalkınmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla bir ülkenin gelişmişliği o ülkenin sahip olduğu eğitim sistemine bakılarak anlaşılabilir.³⁰

1990'lı yıllardan itibaren teknolojik ilerlemenin hızlanması bireylerin çalışma hayatındaki verimliliğinin artmasını sağlamıştır. İş gücü piyasasında teknolojik ilerlemeye ve rekabet gücünün artmasına bağlı olarak bireylerin iş gücü verimliliğinin artmasının gerekliliği giderek önem kazanmıştır³¹. Bireylerin iş gücü verimliliklerin

artışını sağlayan temel etken ise daha iyi bir eğitim sistemiyle sağlanmaktadır. İyi bir eğitim sürecinden geçen genç bir birey iş gücü piyasasının aradığı nitelik ve niceliklere sahip olup daha kolay iş bulma imkanına sahip olmaktadır. Bununla birlikte, eğitim kalitesiyle iş gücünün verimliliği artmakta, bu da bilgi ve teknolojik ilerlemeye doğrudan katkı sağlanmaktadır.³² İyi bir eğitim hizmeti almış bireylerin hem mesleki becerileri artmış olmakta hem de işsizlik sürelerinin azalmasına yardımcı olmaktadır.

Tüm bu yönleriyle bakıldığında, eğitim sisteminin kalitesi özellikle gelişmekte olan ülkeler adına son derece önem arz etmektedir. Nitelikli genç bireylerin yetişmesi genç işsizliğin önüne geçecek, iş gücü verimliliğini arttıracak ve bu da ülkeler için işsizlikle mücadelede etkin bir politika aracı olacaktır. Bundan dolayı eğitim sisteminin kalitesi özellikle genç nüfusa sahip gelişmekte olan ülkeler için en önemli etken olarak görülmektedir.

Bu çerçevede eğitim sisteminin kalitesinin değerlendirme ölçütü, eğitim süreci sonucunda gençlerin bilgi, beceri ve tecrübelerinin, iş gücü piyasasının talep ettiği nitelikte olup olmadığına bağlı olarak değerlendirilmektedir. Her ülkenin sahip olduğu eğitim sisteminin nitelikleri farklı olsa da eğitim sistemlerinin kalitesini ölçmede uluslararası geçerliliği olan, öğrencilerin bilgi seviyelerini test eden PISA (Programme for International Student Assessment) uygulanmaktadır. Bu test OECD³³ tarafından uygulanmaktadır. Öğrencilerin aldıkları test sonucuna göre ülkeler puanlandırılmaktadır. Bu puanlama sistemi ülkelerin eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasına

²⁹ Marloes de LANGE ve diğerleri. "Youth Labour Market Integration Across Europe". European Societies. Sayı 2. 2014. s.2000.

³⁰ Hicran ÇOBAN. a.g.m. s.31.

³¹ Ahmet Utku ERDAYI. a.g.m. s.145.

³² Pelin Mastar ÖZCAN ve diğerleri. "Eğitim Kalitesinin Genç İşsizliği ile İlişkisi: PISA Test Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme". Aydın İktisat Fakültesi Dergisi. Sayı 1. 2016. s.95.

³³ Pelin Mastar ÖZCAN ve diğerleri. a.g.m. s. 100.

olanak sağlamaktadır. PISA programının amacı zorunlu eğitimi süresinin sonuna yaklaşmış olan 15 yaşındaki öğrencilerin eğitim hayatları boyunca edindiklerini bilgi ve becerileri ölçmek ve değerlendirmektir.³⁴ Böylece bu uygulamada AB ülkeleri ve Türkiye'nin eğitim sistemlerinin PISA uygulamasından aldıkları puanlarla, genç işsizlik oranlarının daha ayrıntılı bir şekilde karşılaştırılmasına olanak sağlanmaktadır.

Tablo 2'de de seçilmiş AB ülkelerinin ve Türkiye'nin 2018 yılındaki PISA test sonuçları gösterilmiştir. Buna göre; okuduğunu anlama, matematik ve fen bilimlerinde Kuzey Avrupa ülkelerinin başarı oranları diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Estonya 3 farklı alanda uygulanan testlerde ortalama 525 puanla dikkat çekmektedir. Estonya'nın ardından Finlandiya'da PISA test sonuçlarında en başarılı Kuzey Avrupa ülkeleri arasındadır. Bunun yanı sıra, genç işsizlik oranlarında tek haneli rakamlara sahip olan Almanya'daki öğrenciler okuduğunu anlamada 498, matematikte 500 ve fen bilimlerinde 503 puan alarak PISA testinde üst sıralarda yer almaktadır. Almanya'ya benzer bir şekilde genç işsizlik oranlarının tek haneli rakamlarda olduğu Hol-

landa'daki öğrenciler okuduğunu anlamada 485, matematikte 519, fen bilimlerinde 503 puanla AB ülkelerinin arasında üst sıralarda yer almaktadır.

Genç işsizlik oranlarının bir hayli yüksek olduğu Yunanistan'daki öğrencilerin, PISA test sonuçlarına göre, okuduğunu anlamada 457, matematik 451 ve fen bilimlerinde ise 452 puan aldığı görülmektedir. Yunanistan'ın aldığı puanlara bakıldığında özellikle matematik ve fen bilimlerinde AB'de son sıralarda yer almaktadır.

Türkiye'nin okuduğunu anlamada 466, matematik ve fen bilimlerinde sırasıyla; 453 ve 468 puan aldığı görülmektedir. Türkiye'nin aldığı puanlar tüm Avrupa Birliği ülke ortalamalarıyla karşılaştırıldığında ise genel olarak ortalamaların altında olduğu sonucuna varılmaktadır. Genç işsizlik oranlarının Avrupa ortalamasının üzerinde olan Türkiye'de PISA test sonuçlarına göre de Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının altında kalmaktadır. Aynı zamanda Türkiye tüm OECD³⁵ ülkeleriyle karşılaştırıldığında ise, 72 ülke arasında 40. sırada yer almaktadır. PISA test sonuçlarına göre, son yıllarda özellikle genç işsizlik oranlarının artış gösterdiği Türkiye'de eğitim sistemindeki aksaklıklarla genç işsizlik sorunu arasında doğru bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

³⁴ Pelin Mastar ÖZCAN ve diğerleri. a.g.m. s.101.

³⁵ Organisation for Economic Co-operation and Development. "PISA 2018 Result". (https://www.oecd.org/pisa/PISA-results_ENGLISH.png). Erişim tarihi: 17 Temmuz 2020.

Tablo 2: AB Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye PISA Sonuçları

ÜLKELER	OKUMA	MATEMATİK	FEN BİLİMLERİ
Estonya	523	523	530
Finlandiya	520	507	522
Polonya	512	516	511
İngiltere	504	502	505
İsveç	506	502	499
Almanya	498	500	503
Belçika	493	508	499
Fransa	493	495	493
Hollanda	485	519	503
İtalya	476	487	468
Yunanistan	457	451	452
Türkiye	466	453	468
AB (28 ülke) ortalaması	476	496	491

Kaynak: OECD (https://www.oecd.org/pisa/PISA-results_ENGLISH.png)

Türkiye, her ne kadar AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında genç bir nüfus yapısına sahip olsa da bilhassa eğitim sistemindeki yetersizlikten dolayı genç işsizlik oranlarının düşürülmesinde bu avantajını kullanamamaktadır. Gençlerin eğitim seviyelerine bağlı olarak azalması beklenen genç işsizlik oranları da bu etki sonucu Türkiye adına önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Bundan dolayı ülkelerin eğitim seviyelerine göre işsizlik oranlarının karşılaştırılmasına olanak sağlamak için; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) tarafından geliştirilen ISCED (International Standard Classification of Education), eğitim istatistiklerinin ve karşılaştırılabilir göstergelerin toplanması, derlenmesi ve bunların gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde sunumu için uygun bir araç olarak tasarlanmıştır.³⁶

UNESCO tarafından 2012 yılında yayınlanan ISCED raporuna göre eğitim düzeyleri şu şekilde açıklanmıştır:

- 0-2 orta okul dahil olmak üzere, orta okula kadar ki eğitim düzeyini (okul öncesi, ilk okul ve orta okul)
- 3-4 orta öğretimden sonra ki eğitim düzeyini (lise ve lise sonrası eğitimi olmayan)
- 5-8 yüksek öğretim eğitim düzeyini (lisans, yüksek lisans ve doktora)

Buna göre tablo 3, ISCED eğitim düzeyine bağlı olarak Türkiye ve AB'deki genç işsizlik oranlarını açıklamaktadır. Tablo 3'de görüldüğü gibi Türkiye'de eğitim seviyesi arttıkça genç işsizlik oranları artış gösterirken AB'de (28 ülke) eğitim seviyesi yükseldikçe genç işsizlik oranları düşmektedir.

Eğitim sistemindeki kaliteye bağlı olarak, bireylerde eğitim seviyesi arttıkça işsizliğin azal-

³⁶ T.C. Yüksek Öğretim Kurumu. "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilik Çerçevesi" (<http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=12>). Erişim tarihi: 14 Temmuz 2020.

ması beklenmesine rağmen Tablo 3 incelendiğinde Türkiye için bu görüş geçerli olmamaktadır. Özellikle ekonomideki konjonktüre bağlı bunun çeşitli nedenleri söz konusu olabilir. Türkiye için 2011-2019 yılları incelendiğinde; 2011 yılında 0-2 eğitim düzeyinde genç işsizlik oranı %8.1 iken, 3-4 eğitim düzeyinde 10.7 ve 5-8 eğitim düzeyinde ise, 9.4 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar 2019 yılıyla karşılaştırıldığı zaman; 0-2 eğitim düzeyinde; %13, 3-4 eğitim düzeyinde 15.6 ve 5-8 eğitim düzeyinde 13.5 olarak gerçekleşmiştir. Buradan da anlaşılabacağı üzere 2011 yılından 2019 yılına gelindiğinde Türkiye’de genç işsizlik oranları tüm eğitim düzeylerinde artış göstermiştir. Özellikle 5-8 eğitim düzeyindeki artış ülkenin nitelikli iş gücü piyasası için oldukça önem arz etmektedir.

Yıllar itibarıyla incelendiğinde, Türkiye’de 0-2 eğitim düzeyindeki genç işsizlik oranlarının diğer eğitim düzeyleriyle karşılaştırıldığında daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Öte yandan yüksek eğitimi gösteren 5-8 eğitim seviyesinde ise gençler arasında işsizlik oranlarının yıllar itibarıyla giderek arttığı, bir bakıma eğitim seviyesi yüksek gençler arasında işsizliğin yaygın olduğu anlamı çıkmaktadır. Eğitim seviyelerine göre genç işsizlik oranlarının en yüksek olduğu 3-4 eğitim düzeyinde, yine 2011-2019 yılları arasında genç işsizlik oranlarının arttığı gözlemlenmektedir.

2011-2019 yılları incelendiğinde, Türkiye’de eğitim seviyesi arttıkça genç işsizlik oranları da artış göstermektedir. Bu sonuç birçok çalışmada varılan sonuçla karşıt sonuçların oluşmasına neden olmaktadır. Eğitimli bireylerin istihdamının yeterli seviyede olmaması nitelikli işgücü piyasasında da aksaklıklara neden olmaktadır. Bu durum eğitim sistemine özellikle mesleki eğitimde Türkiye ekonomisinin ihtiyacını karşılayacak niteliklerin zorunluluğunun göstergesi olarak dile

getirilmiştir.³⁷

Tablo 3’te Türkiye için 2011-2019 yılları incelendiğinde; 0-2 eğitim düzeyinde en düşük genç işsizlik oranı 2012 yılında %7.5 olarak gerçekleşirken, en yüksek işsizlik oranı %13’le 2019 yılında gerçekleşmiştir. 3-4 eğitim düzeyinde en düşük genç işsizlik oranı yine 2012 yılında %9.6 olarak gerçekleşirken, en yüksek genç işsizlik oranı, 2012 yılında %15.6 olarak gerçekleşmiştir. 5-8 eğitim düzeyinde en düşük genç işsizlik oranı, 2012 yılında %8.9 olarak gerçekleşirken, en yüksek genç işsizlik oranı yine 2019 yılında %15 olarak gerçekleşmiştir. Buradan da anlaşılabacağı üzere, her eğitim seviyesinde genç işsizlik oranları 2012 yılında en düşük seviyede iken bu yıldan sonra artış göstermiş ve 2019 yılında en yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Tablo 3, AB ülkeleri için incelendiğinde; eğitim seviyesi arttıkça genç işsizlik oranları azalmaktadır. AB’de (28 ülke) 2011-2019 yılları arasındaki genç işsizlik oranlarının yıllar itibarıyla tüm eğitim seviyelerinde düşüş gösterdiği görülmektedir. 0-2 eğitim düzeyindeki genç işsizlik oranı diğer eğitim düzeyleriyle kıyaslandığında yüksek görünse de yılları itibarıyla düştüğü gözlemlenmektedir. 2011 yılında AB’de genç işsizliğin ortalaması %16.2’ye iken bu oran 2019 yılında %12.5’e gerilemiştir. 3-4 eğitim seviyesi de yine yıllar itibarıyla azalış göstermiştir. Yüksek eğitim seviyesini gösteren 5-8 eğitim düzeyi 2011-2019 yıllarında %5.5’den %4.2’ye gerilemiştir. Bu oran ülkemizdeki yüksek eğitim görmüş genç işsizlik oranıyla karşılaştırıldığında neredeyse üçte bir oranına eşittir.

Tablo 3 incelendiğinde yine 2012 yılında tüm eğitim seviyelerinde en yüksek oranlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni, 2008 yılında tüm Dünya’da etkili olan Mortgage krizi gösterilebilir. Krizin etkilerinin sonraki yıllarda

³⁷ Aslı Özen ATABEY ve Burcu Kılınç SAVRUL. a.g.m. s. 6770.

hissedilmesine bağlı olarak takip eden yıllarda özellikle genç işsizlik oranlarında bir artış gözlemlenmiştir. Krizin etkilerinin kısa süreli olmasına bağlı olarak ilerleyen yıllarda bilhassa AB'de genç işsizlik oranları düşme eğilimine girmiştir.

Türkiye'de ise ülkenin sahip olduğu ekonomik kırılganlıklara bağlı olarak yıllar içerisinde tüm eğitim seviyelerinde genç işsizlik oranları artış göstermiştir.

Tablo 3: Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Oranları 15+ (Türkiye ve AB)

Ülkeler	Eğitim Seviyesi	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Türkiye	0-2	8.1	7.5	8.1	9.3	9.7	9.9	9.6	9.9	13
	3-4	10.7	9.6	10.2	11.3	11.3	12.5	12.5	12.1	15.6
	5-8	9.4	8.9	9.3	10.5	10.8	11.8	12.4	12.2	13.5
AB (28 ülke)	0-2	16.2	17.2	19.2	18.4	17.5	16.1	14.8	13.3	12.5
	3-4	8.9	9.6	10	9.4	8.7	7.8	6.9	6.2	5.7
	5-8	5.5	6.1	6.4	6.1	5.6	5.1	4.5	4.1	4.2

Kaynak: EUROSAT (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_wc140/default/table?lang=en)

SONUÇ

Ülkelerin istikrarlı büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşması için aşmaları gereken en önemli sorunlardan birisi işsizliktir. Özellikle genç işsizliğin yoğun olarak görüldüğü ülkelerde makro ve mikro hedeflerin yakalanamadığı gibi, genç işsizliğin neden olduğu sosyal ve psikolojik sorunların daha da artmasına neden olmaktadır. Genç istihdamının istenilen düzeyde olmaması ülkeleri hem ekonomik olarak zorlamakta hem de toplumsal refah açısından çeşitli olumsuzlukların artmasına sebep olmaktadır. Genç işsizliğin nedenleri arasında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik yapıya, eğitim sistemindeki yetersizliğe, toplam talepten kaynaklı dalgalanmalara birçok neden gösterilmektedir.

Genç işsizliğin önlenmesi için AB ve Türkiye'de çeşitli aktif ve pasif politikalar yürütülmektedir. Yürütülen bu politikalarda AB ülkeleri başarılı olsalar da Türkiye'nin genç işsizlik oranlarını düşürmede başarılı olamadığı gözlemlenmektedir.

2011-2019 yılları arasında genç işsizlikle ilgili yapılan bu çalışmada, çeşitli istatistiki veriler kullanılmıştır. AB ülkelerinin genç işsizlik ortalaması geçen yıllar itibarıyla düşerken Türkiye de

bu oranın yükseldiği göze çarpmaktadır. 2018 yılında AB (28 ülke) ortalaması %14.25'ken bu oran aynı Türkiye'de %25.20 olarak gerçekleşmiştir. Yani Türkiye'de her beş gençten bir tanesi işsiz sonucuna varılmaktadır.

Genç işsizliğin artmasındaki en büyük etkenin eğitim sistemindeki yetersizlik olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar hemen hemen tümünde eğitim seviyesi arttıkça işsizliğin azaldığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da eğitim seviyesi ve genç işsizlik oranları incelenmiştir. Yapılan çalışmada 2011-2019 yılları arasında AB ülke ortalamalarında eğitim seviyesiyle işsizlik oranları arasında ters yönlü bir ilişki mevcutken, Türkiye'de ise durum tam tersidir. Türkiye'de eğitim seviyesi yükseldikçe genç işsizlik oranları artmaktadır.

AB ülkelerinin 1990'lı yılların başlarından itibaren hedeflerine bağlı olarak uygulamış oldukları politikalarının genç istihdamı arttırmış olduğu ve 'Avrupa İstihdam Stratejisi' politikasının PISA sonuçlarıyla da örtüştüğü anlaşılmaktadır. AB'de genç işsizlik oranlarının yıllar itibarıyla azalma eğilimde olması uygulanan bu politikaların başarılı sonuçlar verdiği anlamını taşımaktadır.

Bu çalışmada nitelikli iş gücü için AB ortalamasının Türkiye'ye göre bir hayli düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında özellikle Türkiye için büyük bir sorun haline gelen genç işsizlik, yeterli istihdam alanlarının olmamasına bağlı olarak artmakta ve eğitim sistemindeki yetersizliğin de etkisiyle nitelikli genç bireylerin yetişmesine olanak sağlamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de genç işsizlik sorununu çözmek için öncelikle yapılması gereken piyasanın istihdam talebini karşılayabilecek, nitelikli iş gücü yaratacak ve mesleki öğrenime önem verecek bir eğitim sistemin olduğu açık bir şekilde görülmektedir. PISA sonuçlarıyla da benzer bir şekilde görülen bu durum Türkiye ekonomisi için makro ve mikroekonomi üzerinde doğrudan etkilidir. Tüm bunların yanında; gelişmekte olan ülkelerin tarımsal reformlar uygulayarak özellikle kırsal kesimdeki genç işsizlik sorununa karşı çözüm yolu üreten politikaları uygulaması, gelişmekte olan ülkeler adına genç işsizliği düşürmede önem arz etmektedir.³⁸

Gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye'de çeşitli politikalar yürüterek genç işsizliğin azaltılması gerekmektedir. Bu politikalar tarım sektöründen hizmet sektörüne kadar büyük bir işgücü seferberliğini gerektirmemektedir. Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfusa göre bir hayli az olan genç istihdam oranları yapılması zorunlu hale gelen yapısal reformların gerçekleştirilmesiyle orta ve uzun dönemde hedeflenen sonuca varabilir.

KAYNAKÇA

- ATABEY, Ö. A. ve SAVRUL, K. B. (2019). "Genç İşsizliği Sorunun Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Boyutları". *International Social Sciences Studies Journal*. Sayı 50.
- AKGÜN, M. (2019). *Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu ve Bu Sorunun Çözümüne Yönelik*

İstihdam Politikaları. İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul.

- AYDIN, N. (2012). *Türkiye'de İşsizlik Olgusu ve Çözümüne İlişkin Politikaların Etkinliği*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul.
- BAYRAKTAR, S. ve İNCEKARA, A. (2013). "Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili". Çalışma İlişkileri Dergisi. Sayı1.
- BİLEN, M. ve TAŞ, Y. H. (2014). "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Genç İşsizliğin Sorunu ve Çözüm Önerileri" HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. Sayı 6.
- BOZKAYA, G. ve TAŞ, S. (2012). Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye'de Uygulanan İstihdam Politikaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*. Sayı 1.
- BÖLÜKBAŞ, M. (2019). "Kamu Büyüklüğü İşsizliği ve Genç İşsizliğin Nedeni Midir?" Aydın İktisat Fakültesi Dergisi. Sayı 2.
- BÖLÜKBAŞ, M. ve ÇONDUR, F. (2014). "Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik- Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme". Amme Dergisi. Sayı2.
- CALIENDO, M. and SCHMIDL, R. (2016). "Youth unemployment and active labor market policies in Europe". IZA J Labor Policy. Sayı 1.
- ÇALIŞKAN, Ş., KARABACAK, M., ve M. OYTUN (2013). "Türkiye'de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisi:1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım)". Yönetim Bilimleri Dergisi. Sayı 21.
- ÇOBAN, H. (2017). *Genç İşsizliği Sorunu: Türkiye-AB Karşılaştırması*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

³⁸ Dennis GORLİCH ve diğerleri. a.g.m. s.6.

- (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın.
- DURUEL, M. (2011). "Avrupa Birliği'nde Uzun Dönemli İşsizliğe Karşı Uygulanan İstihdam Politikaları". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi. Sayı 2.
 - DIETRICH, H. and MÖLLER, J. (2016). "Youth unemployment in Europe – business cycle and institutional effects". *International Economics and Economic Policy*. 13, 5-26
 - ERDAYI, U. A. (2009). "Dünyada Genç İşsizliği Sorununa Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye". Çalışma ve Toplum. Sayı 22.
 - ESER, B. Y. ve TERZİ, H. (2008). "Türkiye'de İşsizlik Sorunu ve Avrupa İstihdam Stratejisi". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Sayı 30.
 - KAPAR, R. (2011). "Hollanda'da Kadınların Kısmi Süreli İstihdamı ve Etkileri". Çalışma ve Toplum. Sayı 2.
 - LANGE, M., GESTHUIZEN, M. and WOLBERS, H.J.M. (2014). "Youth Labor Market Integration Across Europe". *European Societies*, Sayı 2.
 - GÜNAYDIN, D. ve ÇETİN, M. (2015). "Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Amprik Bir Çalışma". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 22.
 - GÜNDOĞAN, N. (1999). "Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. Sayı 1.
 - ÖZCAN, M. P., TEKEKULE, U. ve KAYALIDERE, G. (2016). "Eğitim Kalitesinin Genç İşsizliği ile İlişkisi: PISA Test Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme". Aydın İktisat Fakültesi Dergisi. Sayı 2.
 - SCHLEICHER, A. (2018). *Insights and Interpretations PISA*, Paris: OECD Publishing.
 - O'REILLY, J., EICHHORST, W., GÁBOS, A., HADJIVASSILIOU, K., LAİN, D., LESCHKE, J., MCGUINNESS, S., KUREKOVÁ, L., NAZIO, T., ORTLIEB, R., RUSSELL, H., VILLA, P. (2015). "Five Characteristics of Youth Unemployment in Europe: Flexibility, Education, Migration, Family Legacies, and EU Policy." *SAGE Open*. Sayı 5.
 - T.C. Yüksek Öğretim Kurumu. "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilik Çerçevesi" (<http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=12>). Erişim tarihi: 14 Temmuz 2020.
 - T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Dış İlişkiler Müdürlüğü. 22, (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/yayinlar/bultenler/dis-iliskiler-e-bulten/>). Erişim tarihi: 19 Mayıs 2020.
 - T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *Ekonomi Sunumu*. Ankara.
 - T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). "On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)". İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.
 - Türkiye İstatistik Kurumu. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30723>). Erişim tarihi: 16 Mayıs 2020.
 - Türkiye İstatistik Kurumu. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33789>). Erişim tarihi: 11 Ağustos 2020.
 - United Nations Population Funds. "World Population Dashboard". (<https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard>). Erişim tarihi: 07 Ağustos 2020.
 - YILDIRIM, K., KARAMAN, D. ve TAŞDEMİR, M. (2013). *Makro Ekonomi* (11.baskı). Seçkin Yayıncılık. Ankara.